

نظام حقوقی حاکم بر فرار دادهای نفتی

مؤلفان:

حسین قزوینی

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد

مریم شفیعی خواه

کارشناس ارشد حقوق تجارت بین‌الملل

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه	: قربانیان، حسین،
عنوان و نام پدیدآور	: نظام حقوقی حاکم بر قراردادهای نفتی/ حسین قربانیان، مریم شفیعی‌خواه.
مشخصات نشر	: تهران: مجد، ۱۳۹۵.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۶۰۸-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: نفت -- ایران -- قراردادها
موضوع	: نفت -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: امتیازنامه‌ها -- ایران
شناسه افزوده	: شفیعی‌خواه، مریم
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ ق ۴۳ / الف ۹۵۷۶ HD
رده بندی دیویی	: ۳۳۸ / ۲۷۲۸۲۰۹۵۵
ماره کتابشناسی ملی	: ۴۱۹۷۱۵۷

نظام حقوقی حاکم بر قراردادهای نفتی

جواب اول : ۳۵ تعداد : ۵۰۰ نسخه

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان وحید مری و ۱۱ فروردین پلاک ۱۰۸

ISBN: 978-600-193-608-1

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تمزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم تلفن: ۶۶۴۶-۹۸

www.majdlaw.ir

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۰۲۱۶۶۹۰۹۹۸

فہرست مطالب

بشگفتا..... ۱۱

فصل اول: وظایف دولت‌ها و بهره‌برداری از میادین مشترک نفت و

.....گاز از نظر حقوق ب.م ۱۷

١٧-١٠١. بیادیں مشترک و موضع حقوق بین الملل..... ١٧

۲-۱-۲ مال اصل همکاری و بررسی میزان برداشت ۲۱

۳- مفهوم همکاری و منع اقدامات یک جانبه در بهره برداری ۲۳

۴-۱- حقوق و نظاه بوط به استخراج و بهره برداری ۲۴

۱-۴-۱- داری ۲۵

۵-۱- اصل لزوم صادرات مواد غذایی، خارجی، در صنعت نفت و گاز..... ۲۶

١-٦-قوانين مربوطة بحقوق حماية

۲۷ سرماره گذاری، خارج

۲۸- سیستمه احوال مربوط به تشویش و مات و ماهه گذاری خارج..... ۲۸

٨-١- عايت مقارات و ملاحظات :.....

فصل دوم: حاکمیت دولت بر قراردادهای بین المللی ۳۵

۱-۲- اصول حقوق حاکم و قراردادهای بین المللی نفی ۳۵

۲-۲- حاکمیت دولت منباز بر منابع طبیعی و گسترش از: ۳۶

۳۸- مالکیت منابع نفتی در ایران.....

۳۹-۲-۴-۱. آزادی، قیادادی، (حاکمیت اراده)

۳۹-۲-۵- انتقادات وارد بر احکامات اراده

۴۱-۲-۶- اصلاً حسب نیت

۴) ۷-۲- اصل اعتماد و محرمانه بودن اطلاعات

٤٢

٤٣ ١-٢-٣ (١) (٢) (٣) (٤) (٥) (٦) (٧) (٨) (٩) (١٠) (١١) (١٢) (١٣) (١٤) (١٥) (١٦) (١٧) (١٨) (١٩) (٢٠) (٢١) (٢٢) (٢٣) (٢٤) (٢٥) (٢٦) (٢٧) (٢٨) (٢٩) (٣٠) (٣١) (٣٢) (٣٣) (٣٤) (٣٥) (٣٦) (٣٧) (٣٨) (٣٩) (٤٠) (٤١) (٤٢) (٤٣) (٤٤) (٤٥) (٤٦) (٤٧) (٤٨) (٤٩) (٥٠) (٥١) (٥٢) (٥٣) (٥٤) (٥٥) (٥٦) (٥٧) (٥٨) (٥٩) (٦٠) (٦١) (٦٢) (٦٣) (٦٤) (٦٥) (٦٦) (٦٧) (٦٨) (٦٩) (٧٠) (٧١) (٧٢) (٧٣) (٧٤) (٧٥) (٧٦) (٧٧) (٧٨) (٧٩) (٨٠) (٨١) (٨٢) (٨٣) (٨٤) (٨٥) (٨٦) (٨٧) (٨٨) (٨٩) (٩٠) (٩١) (٩٢) (٩٣) (٩٤) (٩٥) (٩٦) (٩٧) (٩٨) (٩٩) (١٠٠)

[illegible]

۶ □ نظام حقوقی حاکم بر قراردادهای نفتی

- ۱۰-۲-۱- قوانین داخلی حاکم بر قراردادهای بین‌المللی نفتی ۴۴
- ۱۱-۲- مقررات (الزامات برنامه ای و بودجه ای) حاکم بر قراردادهای نفتی ۴۶
- ۱۲-۲- قانون حاکم بر قراردادهای خارجی ۵۲
- الف- قانون محل اقامت خواننده ۵۲
- ب- قانون محل انعقاد قرارداد ۵۳
- فصل سوم: قراردادهای بین‌المللی ۵۵
- ۱-۳- تجزیه عناصر قرارداد ۵۶
- الف: پیشنهاد ۵۷
- ب: تفکر پیشنهاد از مذاکرات مقدماتی ۵۷
- ج: اتمام پیشنهاد ۵۸
- د: قبول acceptance ۵۹
- ه: قبول مشروط (شرط ر انشاء یا ایجاد و شرط در منشاء یا اثر) ۶۰
- ش: رد قبول ۶۴
- ک: پیشنهاد بدون ذکر شرط: برای قبول (پرفرمای بدون ذکر اعتبار و مهلت) ۶۴
- ۲-۳- محتویات قرارداد ۶۸
- الف: اصول کلی ۶۸
- ب: مشکلات ۷۰
- ج: محتویات قرارداد خارجی (خرید و فروش بین‌المللی) ۷۱
- ۱- ذکر مشخصات کامل طرفین قرارداد ۷۱
- ۲- موضوع قرارداد (مشخصات دقیق کالا و یا خدمات) ۷۳
- ۳- قیمت و بهای کالا ۷۶
- ۴- مدت قرارداد (مهلت اجرای قرارداد) ۷۷
- ۵- مبدا حمل کالا و مقصد نهایی کالا و ذکر وسیله حمل مربوطه (ذکر کشور و شهر و بندر مبدا و مقصد حمل و ذکر وسیله یا وسائل حمل کالا) ۸۰
- ۶- ذکر این مطلب در قرارداد که حمل به دفعات مجاز یا خیر؟ ۸۳
- ۷- اسنادی که فروشنده باید تسلیم نماید ۸۵

۸۸	۸- سند بیمه
۸۸	۹- شرایط مخصوص
۹۰	۱۰- خدمات پس از فروش و آموزش
۹۱	۱۱- فسخ احتمالی قرارداد
۹۱	۱۲- حکمیت و حل و فصل اختلافات
۹۱	۱۳- فورس ماژور
۹۲	۱۴- تعداد نسخ قرارداد و زبان قرارداد
۹۳	۴- حفاظ می دیگر از روابط بین الملل با تکیه بر ابزار نفت
۹۹	فصل چهارم: انواع قراردادهای و نظام حقوقی در قراردادهای نفتی
۹۹	۱-۴- تعریف قرارداد
۹۹	۲-۴- انواع قراردادهای دولتی
۱۰۰	۳-۴- ارکان قراردادهای بین المللی
۱۰۱	۴-۴- سیستمهای حقوقی قراردادهای بین المللی نفت و گاز
۱۰۱	۱- سیستمهای امتیازی
۱۰۲	۲- قراردادهای امتیازی نوی
۱۰۴	۵-۴- امتیازنامه
۱۰۴	۱-۵-۴- ماهیت حقوقی ((امتیاز))
۱۰۵	۲-۵-۴- متن امتیاز نامه
۱۰۶	۳-۵-۴- انواع امتیاز
۱۰۶	۶-۴- نمایی کلی از قراردادهای
۱۰۶	۱-۶-۴- قراردادهای امتیازی
۱۰۷	۲-۶-۴- نظامهای قراردادی
۱۰۷	۷-۴- قراردادهای مشارکتی
۱۰۷	۱-۷-۴- موافقتنامههای مشارکت در تولید
۱۰۸	۲-۷-۴- قراردادهای مشارکت در سرمایهگذاری
۱۰۸	۸-۴- قراردادهای خدماتی
۱۰۸	۱-۸-۴- قراردادهای صرفا خدماتی
۱۰۹	۲-۸-۴- قراردادهای ریسکی خدمت

۸ □ نظام حقوقی حاکم بر قراردادهای نفتی

- ۱۰۹-۳-۸-۴- قراردادهای بیع متقابل.....
 ۱۱۲-۹-۴- چگونگی درآمد دولت میزبان از قراردادهای امتیازی.....
 ۱۱۲-۱-۹-۴- پذیره.....
 ۱۱۳-۲-۹-۴- حق الارض.....
 ۱۱۴-۳-۹-۴- بهره مالکانه.....
 ۱۱۵-۴-۹-۴- مالیات.....

فصل پنجم: نمونه‌هایی از امتیازهای نفتی..... ۱۱۷

- ۱-۱- امتیاز رویتزر ۱۲۵۱.....
 ۲-۱- امتیاز سونو ۱۲۶۲.....
 ۳-۵- امتیاز خوشنویس ۱۲۷۴.....
 ۴-۵- امتیاز ارسنی ۱۲۰۰.....
 ۵-۵- امتیاز سینسیر ۱۰۳.....
 ۶-۵- امتیاز سمنا (برای ایران ۱۳۰۴).....
 ۷-۵- امتیاز متمم دارسی ۱۳۱۲.....
 ۸-۵- امتیاز امیرانین ۱۳۱۵.....
 ۹-۵- امتیاز قوام- سادچیکف ۱۳۲۵.....
 ۱۰-۵- امتیاز معاهده گس - گلشانیان ۱۳۱۰.....
 ۱۱-۵- امتیاز کنسرسیوم ۱۳۳۳.....
 ۱۲-۵- قرارداد سن موریتس ۱۳۵۲.....
 ۱۳-۵- قراردادهای مشارکت در تولید.....
 ۱۴-۵- قرارداد ایران و آجیب میناریا ۱۳۳۶.....
 ۱۵-۵- قرارداد ایران و پان امریکن ۱۳۳۷.....
 ۱۶-۵- قرارداد شرکت نفت ایران کانادا ۱۳۳۷.....
 ۱۷-۵- قراردادهای شش گانه ۱۳۴۴.....
 الف: قرارداد دوپکو.....
 ب: قرارداد ایروپکو.....
 ج: قرارداد ایمینوکو.....
 د: قرارداد لاپکو.....

۱۵۲.....	د: قرارداد پگوپکو
۱۵۳.....	ر: قرارداد اف. پی. سی
۱۵۳.....	۵-۱۸ - قراردادهای سه گانه (اینپکو، هوپکو و بوشکو) ۱۳۵۰
۱۵۳.....	۵-۱۹ - قرارداد شرکت نفت ایران نیپون ۱۳۵۰
۱۵۴.....	۵-۲۰ - قرارداد اراپ (ایران و فرانسه) ۱۳۴۵
۱۵۵.....	۵-۲۱ - قرارداد ایران و ۵ شرکت اروپایی ۱۳۴۷
۱۵۶.....	۵-۲۲ - قرارداد ایران کانتینتال ۱۳۴۸
۱۵۶.....	۵-۲۳ - قراردادهای پیمانکاری ششگانه ۱۳۵۳
۱۵۷.....	۵-۲۴ - قراردادهای خدماتی بدون ریسک
۱۵۹.....	فصل ششم انواع قراردادهای صنعت نفت از نظر عرصه فعالیت
۱۵۹.....	۶-۱ - بخش پایین دستی
۱۶۰.....	۶-۲ - بخش بالادستی
۱۶۲.....	۶-۳ - سیر تحولات تاریخ قراردادهای بالادستی صنعت نفت
۱۶۳.....	۶-۴ - بررسی اصول وقواعد مشترک در قراردادهای بالادستی صنعت نفت
۱۶۵.....	۶-۵ - بررسی تمایزات انواع قراردادهای بالادستی صنعت نفت
۱۶۸.....	۶-۶ - حفظ حاکمیت و مالکیت دولت بر منابع نفت و گاز
۱۷۰.....	۶-۷ - بازپرداخت هزینههای نفتی از طریق تخصیص بخشی از محصولات میدان و یا عواید آن
۱۷۲.....	منابع

پیشگفتار

کلمه «نفت» در زبان فارسی به طور یقین مشخص نیست. به عقیده زبان شناسان نفت از کلمه اوستایی (نپتا) گرفته شده است که کلدانیان و اعراب آن را از زبان مادری گرفته (نفتا) خوانده اند. پترولیوم (petroleum) واژه ای لاتین برابر نفت است که از کلمه پترا (petra) به معنی سنگ و (oleum) به معنی روغن گرفته شده است. پترولیوم در واقع مواد هیدروکربنی هستند که به صورت طبیعی عمدتاً در سنگ های رسوبی وجود دارند.

پترولیوم می تواند به صورت گازها، مختلف، از جمله فاز گازی، نظیر گاز طبیعی (natural gas)، فاز مایع، بصیر نفت خام (crude oil) و فاز جامد، مانند قیر (asphalt) در خلل و فرج و شکستگی های سنگ ها تجمع یابد.

به نظر می رسد در خصوص نحوه شکل گیری نفت دو نظریه متضاد وجود دارد. طرفداران نظریه اول معتقدند نفت منشاء غیر آبی دارد. معتقدان به این نظریه مانند مندلیف باور به منشاء ماگمایی هیدروکربن ها داشتند و بیان می کردند که گوشته زمین دارای آهن کاربید است که می تواند با آب های نفوذ کننده واکنش نشان داده و متان و دیگر هیدروکربن ها را تشکیل دهد. در این میان برخی از محققان نیز معتقدند، در زمان تشکیل سیاره زمین مقدار زیادی گاز CO_2 در درون زمین به تله افتاده است و این گازها به مرور زمان در اثر گسل هایی به سمت بالا مهاجرت کرده و وارد پوسته زمین شده اند و در حوضه های رسوبی به دام افتادند و با آب های موجود واکنش داده و هیدروکربن ها را تشکیل دادند.

اما نظریه دوم که طرفداران و مستندات بیشتری نیز دارد معتقد به منشاء آلی نفت می‌باشد. طرفداران این نظریه معتقدند که از ته نشین شدن مواد آلی حاصل از بقایای گیاهان و جانوران همراه با رسوبات، در یک حوضه رسوبی در حال فرونشینی و با گذشت زمان، که ژرفای تدفین افزایش یافته و رسوبات دچار افزایش دما و فشار می‌شوند، این مواد آلی به تدریج تبدیل به کروژن و نهایتاً نفت و گاز می‌شوند.

اگر بخواهیم به طور دقیق‌تر نحوه شکل‌گیری نفت را بررسی کنیم باید نفت تحت از بین‌رانی موجودات بسیار ریزی بنام پلانکتون پدید آمده است. پلانکتون حدود ۶۰ میلیون سال پیش در کناره دریاها زندگی می‌کردند. هنگامی که این موجودات می‌مردند، با گل و لای همراه آب رودخانه به درون دریاها می‌رفتند و ته‌نشین می‌شدند. مواد رسوبی لایه به لایه روی هم انباشته می‌شدند، وزن فشارهای بالایی، مواد رسوبی طبقات زیرین را فشرده و متراکم می‌کرد. در حین فشرده‌سازی مواد زنده، بین لایه‌ها، بر اثر عمل باکتریها و حرارت طی زمانی نامعلومی تغییر شکل داده و بصورت نفت و گاز در آمده است. امروزه نفت و گازی که از بقایای همان موجودات پدید آمده در خلل و فرج بعضی از لایه‌های رسوبی یافت می‌شود.

پس دانستیم که نفت از موجودات زنده پدید آمده اما نباید تصور کرد که این تغییر ناگهانی صورت گرفته، بلکه بر اثر عمل تدریجی باکتریها و یک رشته فعل و انفعالات، اجساد این موجودات بصورت نفت درآمده است. طی دوره‌های گذشته فشارهای شدید داخل، لایه‌های زمین را به طرف بالا حرکت داده و این تغییرات، بین لایه‌های زمین فضاهایی بوجود آورده است و نفت در آن فضاهای خالی جمع شده است. جنس لایه‌هایی که نفت در آن جای گرفته، بیشتر از سنگهای آهکی و شنی منفذدار و متخلخل است. در این لایه‌های منفذدار، آب و نفت و گاز به ترتیب وزن مخصوصشان روی هم قرار گرفته‌اند. آب که از همه سنگینتر است زیر می‌ماند، نفت روی آب و گاز روی نفت انبار می‌شود.

ماده نفت از دو عنصر کربن و هیدروژن تشکیل شده است، از اینرو آن را هیدروکربور می‌نامند.

نفت ترکیب شیمیایی خاصی ندارد، زیرا کربن و هیدروژن به گونه‌های مختلفی با یکدیگر ترکیب می‌شوند. گاه یک نسبت هیدروژن با یک نسبت کربن ترکیب می‌شود و یک نوع ماده نفتی بوجود می‌آید، گاه چهار نسبت هیدروژن با یک نسبت کربن ترکیب می‌شود و یک نوع ماده نفتی دیگر پدید می‌آید. بابر این با ترکیبات مختلف کربن و هیدروژن، هزاران نوع ماده نفتی ایجاد می‌شود.

در نتیجه ترکیبات گوناگون کربن و هیدروژن، مواد نفتی جامد، مایع و گاز بدست می‌آید. ترکیب ساده و سبک این دو عنصر یعنی کربن و هیدروژن، گازی به نام متان تولید می‌شود که اصطلاحاً به گاز طبیعی معروف است. این گاز در کره زمین به اندامی یافت می‌شود و نیازی به ساختن آن در کارخانه‌های تولید گاز نیست. اگر کربن و هیدروژن صورت پیچیده تری ترکیب شوند، ماده سخت و سیاه‌رنگی به نام تار یا قیر بر روی می‌آید. گاهی این دو عنصر به گونه ای ترکیب می‌شوند که نفت مایع حاصل می‌شود. ترکیبات مایع از گاز سنگین تر و از جامد سبک‌ترند. بیشتر مردم فکر می‌کنند که نفت همان ماده ای است که برای سوخت از آن استفاده می‌کنیم؛ اما در حقیقت کربن و هیدروژن به روشهای گوناگون با یکدیگر ترکیب می‌شوند و انواع مختلف و از مواد نفتی را پدید می‌آورند که هریک از آنها با دیگری کمی تفاوت دارد. سبک‌ترین آنها بنزین است که برای سوخت موتور بکار می‌رود و سنگین‌ترین آن، آسفالت و روغن موتور است که برای نرم و روان کردن قسمت‌های مختلف ماشین و موتور مورد استفاده قرار می‌گیرد.

در لایه‌های زیرین زمین، انواع زیادی از نفت مایع با یکدیگر مخلوط می‌شوند و ماده درهم و برهمی به نام نفت خام بوجود می‌آورند. این همان مایعی است که با پمپ از داخل زمین به چاههای نفت کشیده می‌شود.

نفت خام : (Crude Oil)

مخلوطی طبیعی از هیدروکربن‌های مایع است که هم در مخازن زیرزمینی و هم در سطح، بعد از گذر از تفکیک کننده‌های مختلف به صورت مایع باقی می‌ماند. خواص فیزیکی و شیمیایی هیدروکربن برای مهندسين مخزن و تولید بسیار مهم است، زیرا خواص فیزیکی و شیمیایی هیدروکربن، بر روی حرکت سیالات درون مخزن و مقدار واقعی تولید هیدروکربن تأثیر خواهد گذاشت. باشته شدن مواد هیدروکربنی در زیر سطح زمین در سنگ‌هایی صورت می‌گیرد. به توانایی نگهداری و انتقال سیالات را داشته باشند. این سنگها، مخزن (reservoir) نامیده می‌شوند. تجمع مواد هیدروکربنی به صورت اقتصادی در سنگ، خزن منوط به وجود عوامل متعددی است.

وزن مخصوص نفت خام :

از خواص فیزیکی نفت خام، که ارزش اقتصادی نفت خام بر مبنای آن سنجیده می‌شود، وزن مخصوص آن مهم باشد. لذا سنجش و نحوه محاسبه فرمول آن مهم است. اکثر کشورها، برای جهان، وزن مخصوص نفت خام را برحسب درجه A.P.I که یک درجه بندی آمریکائی است، محاسبه می‌کنند. مشابه همین درجه بندی و سنجش، وزن مخصوص نفت خام را در کشورهای اروپائی با درجه بندی Baume محاسبه می‌کنند. از لحاظ مقدار اندکی از درجه A. P.I کمتر می‌باشد.

تأثیر درجه حرارت بر وزن مخصوص نفت خام :

از عواملی که سبب تغییر در وزن مخصوص نفت خام می‌رود، تغییرات دما است. یعنی با بالا رفتن دما، وزن مخصوص کمتر شده و به درجه A. P.I افزوده می‌شود. همچنین با بالا رفتن درجه حرارت اثر معکوس بر روی ویسکوزیته نفت خام می‌گذارد.

انواع مختلف نفت بر حسب A.P.I.

نفت سنگین با ۱۰ الی ۲۰ درجه A.P.I. نفت متوسط با ۲۰ الی ۳۰ درجه A.P.I. نفت سبک با بیش از ۳۰ درجه A.P.I. مطلوبیت و ارزش نفت به موارد فوق و سبک یا سنگین بودن آن است. قطران و نفت سنگین نسبت به نفت خام از مطلوبیت کمتری برخوردار است، زیرا نمی‌توان به همان آسانی آنها را به بنزین تبدیل کرد و پس از فرآوری و پالایش آنها مقادیر زیادتری از فراورده‌ها، نفت سنگین بر جای می‌ماند. همچنین آن حاوی گوگرد و نیتروژن زیادترین نسبت به نفت خام بوده و در برخی نواحی مقدار زیادی فلز، بویژه نیکل و انادیوم دارد. مشخصات فوق در میادین مختلف و حتی افق‌های مختلف یک میدان متفاوت است و در تعیین آن تاثیر می‌گذارد.